

ADVIEZEN EN BESLISSINGEN
VAN DE
COMMISSIE ZORGVULDIG BESTUUR

2003

COMMISSIE ZORGVULDIG BESTUUR

INHOUDSTABEL

DEEL I VOORWOORD	pagina 1
DEEL II HISTORIEK	
2.1. WAT VOORAFGING	pagina 2
2.2. INSTALLATIE COMMISSIE ZORGVULDIG BESTUUR	pagina 3
2.3. PROCEDURES	pagina 4
2.4. AANTAL DOSSIERS	pagina 8
DEEL III ADVIEZEN EN BESLISSINGEN	
3.1. PROCEDUREKWESTIES	pagina 9
3.2. KOSTELOOSHEID BASISONDERWIJS	pagina 10
3.2.1. ALGEMEEN	pagina 10
3.2.2. TOEGELATEN BIJDRAGE	pagina 11
3.2.3. NIET TOEGELAGEN BIJDRAGE	pagina 12
3.2.3. BIJDRAGEREGELING	pagina 13
3.3. KOSTELOOSHEID SECUNDAIR ONDERWIJS	pagina 14
3.3.1. ALGEMEEN	pagina 14
3.3.2. TOEGELATEN BIJDRAGE	pagina 14
3.3.3. NIET TOEGELAGEN BIJDRAGE	pagina 16
3.3.3. BIJDRAGEREGELING	pagina 18
3.4. EERLIJKE CONCURRENTIE	pagina 19
3.4.1. ALGEMEEN	pagina 19
3.4.2. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN	pagina 19
3.5. POLITIEKE ACTIVITEITEN	pagina 22
3.5.1. ALGEMEEN	pagina 22
3.5.2. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN	pagina 22
3.6. HANDELSACTIVITEITEN	pagina 25
3.6.1. ALGEMEEN	pagina 25
3.6.2. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN	pagina 26
3.7. RECLAME EN SPONSORING	pagina 32
3.7.1. ALGEMEEN	pagina 32
3.7.2. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN	pagina 33
DEEL IV BIJLAGE	
4.1. Samenstelling Commissie zorgvuldig bestuur	pagina 38
4.2. Overzicht 2003 adviezen en beslissingen	pagina 39

DEEL I. VOORWOORD

De Commissie Zorgvuldig Bestuur heeft een eerste werkingsjaar achter de rug: de resultaten liggen voor.

Alhoewel het samenroepen ervan soms wel moeilijkheden inhield en zal blijven inhouden vermits de leden afkomstig zijn uit vier verschillende sectoren, zij allen beroepsmatig actief zijn en hun taak binnen de commissie onbezoldigd verrichten, heeft de commissie zich kunnen houden aan de bij decreet bepaalde termijnen waarbinnen hetzij een klacht diende behandeld hetzij een advies diende gegeven. Dat is geen geringe verdienste: het strekt het secretariaat tot eer en onderlijnt de goodwill van de commissieleden.

Als voorzitter ben ik er mij van bewust dat het de bedoeling was vlug in te spelen op de actualiteit, liefst procedurele valsstrikken te ontwijken –wel te verstaan zonder de rechten van de verdediging in enigermate te schenden- iets waaraan ik als emeritus magistraat trouwens strikt op toezag. Waar nodig werden niet passende en/of onbehoorlijke brieven, vragen en klachten verwijderd, doorgezonden respectievelijk niet ontvankelijk verklaard, prerogatief dat mij door het decreet uitdrukkelijk was toegekend. De bedoeling van de wetgever was duidelijk: vermijden dat de commissie met nonsens lastig zou gevallen worden of vragen zou voorgelegd krijgen waarvoor zij kennelijk onbevoegd was omdat andere bevoegde instanties dienden aangesproken. In dat laatste geval werden de vragen of klachten overigens zonder verwijl via het secretariaat overgemaakt aan die bevoegde instanties wat maakt dat het secretariaat van de commissie daarbij een vorm van ombudstaak en van doorgeefluik op zich nam. Het bewijst enkel maar dat ook binnen de administratie soepel kan gewerkt worden.

Soepelheid was trouwens een kenmerk van de werking van deze commissie. De lage toegangsdrempel voor de belanghebbenden, gepaard aan eenvoudige eerder informele procedureregels, kwam de werking van de commissie ten goede en schonk belanghebbenden en verweerders de aandacht die zij verdienen.

Het beperkt gebruik van het hoger beroep (twee procedureberoepen) tegen de uitgebrachte adviezen en beslissingen is de beste waardemeter voor de werking van de Commissie Zorgvuldig Bestuur, die met vertrouwen een tweede werkingsjaar tegemoet kan zien.

De voorzitter.

Ernest Duys

Em. Kamervoorzitter Hof van Beroep

DEEL II. HISTORIEK

2.1. WAT VOORAF GING

Artikel 41 van de schoolpactwet (wet van 29 mei 1959) bevat een algemeen verbod op elke politieke activiteit en propaganda in onderwijsinstellingen. Oneerlijke concurrentie onder de instellingen werd ook verboden. Al in 1959 werd voorzien in een Commissie bij het departement Onderwijs om overtredingen van het dubbel verbod te onderzoeken en eventueel sancties voor te stellen. Het ging om een Commissie voor geschillen die zich beperkte tot het geven van een advies aan de minister van Onderwijs.¹

In het vernieuwde schoolpact (wet van 11 juli 1973) werd bepaald dat er voorwaarden zouden komen waaronder de onderwijsinstellingen geproduceerde voorwerpen of verleende diensten kunnen vervreemden of verhuren.²

In 1990 (decreet van 31 juli 1990) is de tekst geactualiseerd naar aanleiding van de communautarisering van het onderwijs en de oprichting van het gemeenschapsonderwijs. Er was toen sprake van een Commissie laakbare praktijken.³

In uitvoering van het decreet basisonderwijs werd er bij ministerieel besluit van 24 november 1997 een afzonderlijke Commissie laakbare praktijken voor het basisonderwijs aangesteld. De werking van deze Commissie werd vastgelegd in het besluit van de Vlaamse regering van 17 juni 1997.⁴

De Commissie vatte de werkzaamheden aan op de zitting van 22 december 1997 en was bevoegd om vragen en klachten te behandelen inzake kosteloze toegang, laakbare praktijken (oneerlijke concurrentie tussen scholen, politieke propaganda, activiteiten die ontoelaatbare concurrentie inhouden tegenover handelaars) en sociale voordelen. Sinds de start van haar werkzaamheden in 1997 tot het einde van schooljaar 2000-2001 werden er aan de Commissie laakbare praktijken in het basisonderwijs 115 dossiers voorgelegd waarvan 29 klachten en 86 vragen. Het aantal dossiers waarin de Commissie zich onbevoegd heeft verklaard was 11. In de periode 1987-2000 heeft de Commissie laakbare praktijken voor de andere onderwijsniveaus een 50-tal adviezen opgesteld.

In 2001 zijn de laakbare praktijken uit de wet van 1959 gehaald om te worden ingeschreven in de diverse niveaudecreten (basisonderwijs, secundair onderwijs, deeltijds kunstonderwijs, volwassenenonderwijs en centra voor leerlingenbegeleiding). In hoofdstuk V van het onderwijsdecreet XIII (het Mozaïekdecreet) van 13 juli 2001 werd de decretale grondslag gelegd voor de Commissie zorgvuldig bestuur.⁵

¹ Wet van 29 mei 1959 tot wijziging van sommige bepalingen van de onderwijswetgeving.

² Wet van 11 juli 1973 houdende wijziging van de wet van 29 mei 1959.

³ Decreet van 31 juli 1990 betreffende het onderwijs II.

⁴ Decreet Basisonderwijs van 25 februari 1997, Besluit van de Vlaamse Regering van 17 juni 1997 betreffende de Commissie laakbare praktijken.

⁵ Decreet van 13 juli 2002 betreffende het onderwijs XIII.

De Commissie zorgvuldig bestuur werd de opvolger van de twee Commissies laakbare praktijken (basisonderwijs en ander niveaus). Het is de bedoeling van de decreetgever om een professioneel en autonoom orgaan te creëren waarbij ook sommige elementen uit de regelgeving inzake zorgvuldig bestuur (kosteloosheid, reclame en sponsoring, handelsactiviteiten, eerlijke concurrentie en politieke propaganda) opnieuw geformuleerd werden.

Eenzijds heeft het Mozaïekdecreet met ingang van 1 september 2001 de bevoegdheid van de Commissie uitgebreid waardoor reclame en sponsoring een nieuw bevoegdheidsdomein werd. Anderzijds werden vragen en klachten inzake sociale voordelen aan de bevoegdheid van de Commissie onttrokken.

2.2. INSTALLATIE COMMISSIE ZORGVULDIG BESTUUR

Het Besluit van de Vlaamse regering betreffende de Commissie zorgvuldig bestuur van 27 september 2002 verscheen in het Belgisch Staatsblad op 31 oktober 2002 en laat de Commissie opstarten met ingang van 1 september 2002.⁶

Het besluit werd verder uitgewerkt in een huishoudelijk reglement.⁷

Er is een kamer bevoegd voor het basisonderwijs en een kamer bevoegd voor het secundair onderwijs, de centra voor leerlingenbegeleiding, het deeltijds kunstonderwijs en het volwassenenonderwijs. Gemeenschappelijke klachten en vragen worden door beide kamers in een gemeenschappelijke zitting behandeld.

De voorzitter, die een magistraat of eremagistraat is, wordt bijgestaan door een secretaris, die ambtenaar is bij het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. De voorzitter oordeelt over de ontvankelijkheid van de vragen en klachten. De zittingen zijn slechts rechtsgeldig indien alle leden of hun plaatsvervangers aanwezig zijn. Per kamer moet één lid voldoen aan de voorwaarden om tot rechter in handelszaken benoemd te worden, één lid moet deskundig zijn op het gebied van de consumentenbescherming en twee leden moeten vertrouwd zijn met het onderwijsveld.⁸

Op de website van het departement Onderwijs beschikt de Commissie over een afzonderlijke webpagina waar alle adviezen en beslissingen gepubliceerd worden: www.ond.vlaanderen.be/zorgvuldigbestuur.

⁶ Besluit van 27 september 2001 betreffende de Commissie zorgvuldig bestuur.

⁷ Huishoudelijke Reglement van 3 februari 2003, goedgekeurd door de Minister van Onderwijs op 24 februari 2003, Belgisch Staatsblad, 11 maart 2003.

⁸ Ministerieel Besluit van 3 februari 2003 betreffende de samenstelling van de Commissie zorgvuldig bestuur, Belgisch Staatsblad, 24 februari 2003.

2.3. PROCEDURES

De scholen en andere belanghebbenden kunnen hun rechten en plichten inzake zorgvuldig bestuur duidelijk stellen door twee verschillende procedures te volgen : enerzijds een informatieve vragenprocedure en anderzijds een klachtenprocedure.

2.3.1. VRAGENPROCEDURE

Stap 1

Iedereen die bij een bepaald optreden van een school in het kader van zorgvuldig bestuur een belang heeft (middenstand, verenigingen, scholen, ouders, politieke partij, e.a.), kan om het even wanneer een vraag indienen. Hij die geen belang heeft, kan geen vraag indienen.

Vragen stuurt een belanghebbende door via de post of de mail ofwel legt hij ze neer op het secretariaat van de Commissie tijdens de kantooruren:

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Onderwijs
Secretariaat-generaal 5B12
Commissie zorgvuldig bestuur
Willy Van Belleghem tel. 02/553.95.55
willy.vanbelleghem@ond.vlaanderen.be
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel

Stap 2

De voorzitter oordeelt over de ontvankelijkheid van de vraag. Hij houdt daarbij rekening met de bevoegdheden van de Commissie zorgvuldig bestuur en de procedurevoorschriften (adres, termijnen, belang).

Het secretariaat informeert dadelijk per post de betrokkenen over de niet-ontvankelijkheid.

In geval van ontvankelijkheid wordt de vraag ter behandeling voorgelegd aan de Commissie (de bevoegde kamer of de beide kamers samen).

Stap 3

De Commissie stelt haar advies op binnen een termijn van 60 kalenderdagen die ingaat op de postdatum vermeld op de zending met de vraag of op de datum van neerlegging op het secretariaat. De betrokkenen ontvangen een afschrift per post.

2.3.2. KLACHTENPROCEDURE

Stap 1

Iedereen die bij een bepaald optreden van een school in het kader van zorgvuldig bestuur een belang heeft (middenstand, verenigingen, scholen, ouders, politieke partij, e.a.) kan een klacht indienen binnen een termijn van zestig kalenderdagen na de vaststelling of de kennisname van de betwiste feiten. Hij die geen belang heeft, kan geen klacht indienen. De belanghebbende heeft er alle belang bij meteen alle mogelijke elementen naar inhoud en personen toe te beschrijven om de zaak snel en correct te laten behandelen door de Commissie. Vermits de werkzaamheden van de Commissie gebonden zijn aan decretale vastgelegde termijnen, wordt er geen uitstel van behandeling verleend. Een klacht inzake zorgvuldig bestuur wordt bij aangetekend schrijven ingediend op het adres van de Commissie:

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
 Departement Onderwijs
 Secretariaat-generaal 5B12
 Commissie Zorgvuldig Bestuur
 Willy Van Belleghem tel. 02/553.95.55
 willy.vanbelleghem@ond.vlaanderen.be
 Koning Albert II-laan 15
 1210 Brussel

Stap 2

De voorzitter oordeelt over de ontvankelijkheid van de klacht. Hij houdt daarbij rekening met de bevoegdheden van de Commissie zorgvuldig bestuur en de procedurevoorschriften (aangetekend schrijven, adres, termijnen, belang).

Het secretariaat informeert dadelijk per post de betrokkenen over de niet-ontvankelijkheid.

In geval van ontvankelijkheid wordt de klacht ter behandeling voorgelegd aan de Commissie (de bevoegde kamer of de beide kamers samen).

Stap 3

De Commissie stelt bij het ontvangen van een ontvankelijke klacht alle betrokkenen schriftelijk in kennis.

De schriftelijke melding aan de betrokkenen bevat:

- 1° de ontvangst van de klacht;
- 2° de samenstelling van de Commissie;
- 3° de mogelijkheid voor de verwerende partij om een verweerschrift binnen een termijn van 15 kalenderdagen in te dienen. De termijn van 15 dagen loopt vanaf de postdatum vermeld op de zending met de melding van de ontvangst van de klacht door de Commissie;
- 4° het reglement van orde;
- 5° de plaats, de dag en het uur waar de zitting zal worden gehouden.

De Commissie beslist binnen een termijn van 60 kalenderdagen die ingaat op de dag na die van de betekening van de klacht aan de Commissie. Deze termijn wordt wél opgeschort gedurende de periode van 6 juli tot en met 15 augustus.

Stap 4

Binnen een termijn van vijftien kalenderdagen (nl. de eerste vijftien dagen van bovenvermelde zestig dagen-beslissingstermijn) kan het betrokken bestuur een verweerschrift indienen.

De voorzitter van de Commissie kan op uitdrukkelijk verzoek van het schoolbestuur en rekening houdend met de complexiteit van een dossier:

1° een verlenging van de termijn van vijftien kalenderdagen toestaan;
2° de indiening van schriftelijke stukken op de zitting van de Commissie toestaan.

Het bestuur moet dit uitdrukkelijk vragen en de reden aangeven.

De betrokkenen melden binnen de 15 kalenderdagen na de postdatum vermeld op de zending door de Commissie met de melding van de ontvangst van de klacht wie ze als getuigen willen oproepen. Het secretariaat schrijft de getuigen aan.

Stap 5

De zitting is rechtsgeldig als de voorzitter en de leden of hun plaatsvervanger aanwezig zijn en wanneer alle betrokkenen tijdig bij aangetekende zending zijn opgeroepen.

De Commissie hoort de betrokkenen. De betrokkenen kunnen zich op de zitting laten bijstaan of vervangen door een raadsman. Behoudens in het geval van overmacht, is een beslissing van de Commissie geldig bij afwezigheid van de betrokkenen, voor zover deze tijdig en bij aangetekend schrijven werden opgeroepen.

De Commissie kan ambtshalve of op verzoek van één of meer betrokkenen getuigen horen op de zitting.

Bij een beslissing van de Commissie over een overtreding van de beginselen van zorgvuldig bestuur beslist de Commissie in tweede instantie over het al of niet opleggen van een sanctie.

In het geval de Commissie meent het betrokken schoolbestuur een sanctie te moeten opleggen, brengt ze het bestuur op de hoogte van het gegrond zijn van de klacht en de door de Commissie voorlopig bepaalde sanctie.

Het aangetekend schrijven met de mededeling van de beslissing en de oplegging van een sanctie bevat de melding dat binnen een termijn van 60 kalenderdagen na de postdatum vermeld op de zending met de beslissing, het bestuur het nodige gevolg kan geven inzake intrekking, herziening of passende genoegdoening.

Zo het bestuur binnen de termijn van 60 kalenderdagen geen gevolg geeft aan de beslissing van de Commissie, wordt de sanctie uitvoerbaar.

Zo het bestuur binnen de termijn van 60 kalenderdagen de bestreden handeling intrekt, vervalt de sanctie.

Zo het bestuur binnen de termijn van 60 kalenderdagen de bestreden handeling herziet of voorziet in een passende genoegdoening, oordeelt de Commissie of de aanpassing voldoende is.

Werd niet in een rechtsherstel voorzien of is het rechtsherstel niet afdoende, dan stelt de

Commissie een definitieve sanctie vast. Dit kan de oorspronkelijk voorgestelde sanctie zijn of, in geval van gedeeltelijk rechtsherstel, een meer aangepaste sanctie.

Stap 6

Op het einde van de klachtenprocedure levert de Commissie een gemotiveerde administratieve beslissing af. De Commissie beslist zowel over de inhoud van de klacht (zorgvuldig bestuur) als over de eventuele sanctie.

De Commissie beslist binnen een termijn van 60 kalenderdagen die ingaat op de dag na de postdatum vermeld op de zending met de klacht. De beslissing wordt uiterlijk de laatste dag van die termijn bij aangetekend schrijven verstuurd naar de betrokkenen.

De termijn van 60 kalenderdagen wordt opgeschort gedurende de periode van 6 juli tot en met 15 augustus.

De sancties die kunnen worden uitgesproken door de Commissie zijn de volgende:

1° een gedeeltelijke terugbetaling van de werkingsmiddelen van de betrokken school of het betrokken centrum. De terugvordering of inhouding kan echter niet meer bedragen dan 10 procent van de werkingsmiddelen en kan er niet toe leiden dat het aandeel in de werkingsmiddelen dat bestemd is voor personeelsaangelegenheden in absolute cijfers kleiner wordt dan wanneer de maatregel niet zou getroffen zijn.

2° aan het betrokken centrum voor volwassenenonderwijs een financiële sanctie opleggen overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 2 maart 1999 tot regeling van een aantal aangelegenheden van het volwassenenonderwijs (artikel 66 §2). Dit betekent dat de financiële sanctie ten hoogste 5% kan bedragen van het aantal leraarsuren dat aan het bestuur wordt toegekend, vermenigvuldigd met 1250 euro en/of een gehele of gedeeltelijke terugbetaling van het inschrijvingsgeld kan inhouden.

Met werkingsmiddelen wordt bedoeld het budget dat de overheid aan scholen of centra toekent voor de werking en die uitbetaald zijn het schooljaar voorafgaand aan het schooljaar waarin zich het te sanctioneren feit voordoet.

De sanctie is slechts uitvoerbaar de dag nadat de termijn om beroep in te stellen verstreken is.

Stap 7

Betrokkene stelt het beroep in binnen een termijn van zestig kalenderdagen die ingaat de dag na de postdatum van de betekening van de beslissing. Tegen een beslissing van de Commissie kan een betrokkene een georganiseerd beroep instellen bij de Vlaamse regering. Het beroep moet bij aangetekend schrijven worden ingesteld. Dit beroep schorst de uitvoerbaarheid van de beslissing met inbegrip van de eventuele sanctie.

De regering heeft op haar beurt zestig kalenderdagen de tijd om de commissiebeslissing te bevestigen, te wijzigen of te vernietigen op legaliteits- of opportuniteitsgronden (schending van de beginselen inzake "zorgvuldig bestuur" of strijdigheid met het algemeen belang).

In geval van vernietiging neemt de regering zelf een nieuwe beslissing eventueel met inbegrip van een sanctie.

De beslissing van de Vlaamse regering moet uiterlijk de laatste dag van de beslissingstermijn van zestig dagen bij aangetekend schrijven naar de betrokkenen worden verstuurd.

Tegelijkertijd brengt de regering de Commissie op de hoogte van haar beslissing.

Stap 8

Tegen de beslissing in beroep is verder verhaal mogelijk bij de gewone rechtbank of de administratieve rechter (Raad van State).

2.4. AANTAL DOSSIERS

De Commissie zorgvuldig bestuur heeft in 2003 37 vragen en klachten afgehandeld, waarvan een aantal betrekking hebben op verschillende bevoegdheden.

Het aantal volgens thema van het zorgvuldig bestuur is als volgt :

1a Kosteloosheid Basisonderwijs	7
1b Kosteloosheid Secundair onderwijs	9
2 Eerlijke concurrentie	4
3 Politieke activiteiten	4
4 Handelsactiviteiten	8
5 Reclame en sponsoring	6

De Commissie zorgvuldig bestuur heeft nog geen sanctieregeling voorgesteld. Wel heeft de Commissie gevraagd aan een aantal schoolbesturen om afspraken en beslissingen te herzien: verwijderen van een affiche en beëindigen gratis leerlingenvervoer.

Tegen de beslissingen van 2003 van de Commissie zorgvuldig bestuur werd tweemaal een beroep ingediend bij de Vlaamse regering, dat nog in behandeling is.

DEEL III. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN

In een tweetal dossiers zijn vraagstukken van procedure aan bod gekomen en werd er door de Commissie geen uitspraak ten gronde opgesteld.

3.1. PROCEDUREKWESTIES

Belanghebbende ⁹

Er werd klacht ingediend omdat bij een verkiezingsshow in een bepaalde school een bepaalde politieke partij niet werd uitgenodigd.

De Commissie wijst op de onderwijsregelgeving en het huishoudelijk reglement.

De ingediende dossiers zijn maar ontvankelijk indien het gaat om de toepassing van de beginselen van zorgvuldig bestuur en zo de verzoekende partij belang heeft bij de vraag of de klacht.

Aanvullend is het recent overzicht van de rechtspraak van de Raad van State waar onder belanghebbende wordt verstaan diegene die een rechtstreeks, persoonlijk, direct, actueel, zeker en wettig belang heeft (S. De Taeye, Procedures voor de Raad van State, Kluwer, 2003).

De Commissie stelt vast dat de verzoeker overeenkomstig de aangehaalde rechtspraak op geen enkele wijze heeft aangetoond dat hij als belanghebbende kan beschouwd worden. De klacht is onontvankelijk omdat de klager niet zijn belang heeft laten blijken.

Acties van een openbaar bestuur ¹⁰

Een gemeentebestuur betaalt 50% van de Buzzy Pazz terug aan leerlingen die in de gemeente les volgen maar ook aan leerlingen van de gemeente die in andere steden of gemeenten les volgen.

De Commissie is van oordeel dat zij niet bevoegd is. De betwiste maatregel gaat niet uit van een schoolbestuur, school of een aanverwante organisatie, maar van een administratieve overheid. De bevoegdheden van de Commissie zorgvuldig bestuur zijn decretaal beperkt tot het optreden van onderwijsactoren inzake zorgvuldig bestuur.

⁹ CZB/KL/KSO/2003/37

¹⁰ CZB/VKSKO/2003/30

3.2. KOSTELOOSHEID BASISONDERWIJS

3.2.1. ALGEMEEN

Internationale verdragen, de Grondwet en het decreet basisonderwijs voorzien dat er in het door de Gemeenschap gefinancierde of gesubsidieerd basisonderwijs geen direct of indirect inschrijvingsgeld kan worden gevraagd. Verder kunnen geen bijdragen gevraagd worden voor onderwijsgebonden kosten die noodzakelijk zijn om een eindterm te realiseren of een ontwikkelingsdoel na te streven.

Het principe van kosteloos onderwijs betekent niet dat aan de ouders geen bijdrage mag gevraagd worden maar betekent wel dat er geen inschrijvingsgeld mag gevraagd worden en dat ze niet moeten betalen voor datgene wat noodzakelijk is voor het nastreven van de ontwikkelingsdoelen of het bereiken van de eindtermen.

Een school kan onderwijsactiviteiten organiseren die niet noodzakelijk zijn voor de eindtermen, zowel binnen of buiten de lestijden en al of niet binnen de schoolgebouwen. Scholen organiseren buiten onderwijs ook dienstverlening, zoals bijvoorbeeld reftertoezicht. Hiervoor geldt het principe van de kosteloosheid van het basisonderwijs niet. Het gaat om een afzonderlijke dienstverlening die niet verplicht is en waarvoor een bijdrage aan de ouders kan worden gevraagd.

De regelgeving voorziet wel dat de omvang van de bijdrage ter sprake komt via overleg in de participatieorganen (schoolraad, participatieraad) en dat er afwijkingen zijn voor de minder gegoede ouders. De vergelijking tussen gemaakte kosten en gevraagde bijdrage dient in eerste instantie te gebeuren in de participatieorganen. Het schoolbestuur dient daarna bij de inschrijving via het schoolreglement alle ouders duidelijk en precies op de hoogte te brengen van de verschillende soorten bijdragen.

De Commissie is wel van oordeel dat in het kader van een afzonderlijke dienstverlening de school geen willekeurige bijdragen mag vragen. Het aanrekenen van kosten in de bijdrage dient reëel te zijn: enerzijds in overeenstemming met de door de school effectief gemaakte kosten en anderzijds kosten voor goederen of diensten waarvan de betrokken leerling gebruik heeft gemaakt.

3.2.2. TOEGELATEN BIJDRAGE

Zwembijdrage ¹¹

Vanaf het schooljaar 2000-2001 heeft elk kind in het lager onderwijs recht op één schooljaar gratis zwemmen. De directeur bespreekt met de ouders in de participatieorganen:

1. aan welke leerlingengroep het gratis zwemmen wordt aangeboden;
2. of er aan andere leerlingengroepen zwemmen wordt aangeboden en welke bijdrage hiervoor aan de ouders wordt gevraagd.

Bij die leerlingen voor wie het kosteloos zwemmen niet geldt, kan het schoolbestuur een zwembijdrage vragen aan de ouders. Een bijdrage voor vervoer en toegang tot het zwembad is aanvaardbaar. De Commissie aanvaardt niet dat het door een overheid gefinancierde of gesubsidieerde personeel (lichamelijke opvoeding) een bijkomende betaling ontvangt via een bijdrage voor het zwemmen. In de bijdrage voor het zwemmen kan een kost personeel zitten voor niet door een overheid gefinancierd of gesubsidieerd personeel. Het gaat dan wel om een kost voor bezoldiging van personeel dat door het schoolbestuur zelf is aangeworven en een bijkomende dienstverlening organiseert bij het zwemmen.

Bijdrage voor leerlingenvervoer¹²

Er werd een klacht ingediend tegen een basisschool betreffende de bijdrage voor leerlingenvervoer. De school en de scholengroep had een aantal afspraken gemaakt waarbij sommige trajecten gratis zijn en andere te betalen. De veilige organisatie en maximale benutting van de onderwijstijd hebben daarbij een rol gespeeld. De prijzen zijn redelijk en in die mate vastgelegd dat ze niet alleen het energieverbruik compenseren maar ook materiaal en personeelskosten.

De Commissie concludeert hierbij dat de regelgeving toelaat dat voor een afzonderlijke dienstverlening zoals vervoer naar culturele centra of tijdens schooluitstappen het schoolbestuur een bijdrage kan vragen aan ouders. Er is geen strijdigheid met het principe van de kosteloosheid van het basisonderwijs.

Bijdrage voor toezicht en studie ¹³

De Commissie stelt ook dat een bijdrage kan voor middagtoezicht, reftertoezicht, naschoolse studie of avondstudie. Een bijdrage voor "aanwezigheid" in een reftergebouw is wel een misleidende benaming zo er effectief reftertoezicht is door personeel.

¹¹ CZB/V/KBO/2003/31

¹² CZB/V/KBO/2003/35

¹³ CZB/V/GZ/2003/28 en CZB/V/KBO/2003/34

3.2.3. NIET TOEGELATEN BIJDRAGE

Bijdrage voor bijlessen¹⁴

De Commissie heeft een aantal vragen beantwoord inzake bijlessen in het lager onderwijs. Kan een leerkracht op vraag van de ouders, aan leerlingen van de eigen school betaalde bijlessen geven, tijdens de middagpauzes of na de schooluren, al dan niet over het bestaande leerprogramma, al dan niet binnen de schoolmuren ? Zijn betaalde lessen door een logopediste tijdens de lesuren en in de schoolgebouwen aanvaardbaar? De logopediste geeft taalsystematiek en uitspraakleer aan een kind van het eerste leerjaar en rekenoefeningen aan een kind van het tweede leerjaar. Kan een onderwijzer aanvullende lessen Frans geven tegen betaling?

De Commissie is van oordeel dat het leveren van diensten tegen betaling met als doel leerachterstanden bij kinderen van de school weg te werken onderwijsgebonden kosten zijn die te maken hebben met het volgen van het leerplan om de eindtermen te halen. Dit is in strijd met het beginsel van de kosteloosheid van het basisonderwijs.

Aanvullend aan het normale lesprogramma kunnen bijkomende lessen taal, uitspraak, rekenen, Frans, e.a. die noodzakelijk zijn voor de eindtermen en ontwikkelingsdoelen, al of niet in de gebouwen van de school, zonder dat een bijdrage kan gevraagd worden aan de ouders. Een bijdrage voor aanvullende lessen in het kader van het halen van eindtermen en ontwikkelingsdoelen is in strijd met het beginsel van de kosteloosheid van het basis onderwijs en is dus niet toegestaan.

De Commissie is verder van oordeel dat een schoolbestuur binnen of buiten de lesuren geen lokalen mag ter beschikking stellen van personen die in het kader van het halen van eindtermen en ontwikkelingsdoelen een bijdrage vragen voor aanvullende lessen die noodzakelijk zijn voor eindtermen en ontwikkelingsdoelen.

Aanvullend aan het normale lesprogramma kunnen er onderwijsactiviteiten georganiseerd worden die niet noodzakelijk zijn voor eindtermen en ontwikkelingsdoelen binnen of buiten de lestijden al of niet binnen de schoolgebouwen. Hiervoor geldt het principe van de kosteloosheid niet. Het gaat om een afzonderlijke dienstverlening.

Bijdrage voor kopiewerk en bibliotheekgebruik¹⁵

De Commissie stelt vast dat het een vast gebruik is in de betrokken school om lesmateriaal onder de vorm van o.a. kopieën die door de leerkrachten in de klas gebruikt worden, aan te rekenen bij de ouders. Voor het gebruik van de bibliotheek wordt een bijdrage gevraagd.

Voor zover het gaat om lesmateriaal in het kader van eindtermen en ontwikkelingsdoelen laat de regelgeving niet toe dat in het basisonderwijs een bijdrage gevraagd wordt aan de ouders.

¹⁴ CZB/V/GZ/2003/8 en CZB/V/KBO/2003/17

¹⁵ CZB/KL/KBO/2003/19

De Commissie concludeert dan ook dat de kopieën voor klasgebruik en het bibliotheekgebruik die noodzakelijk zijn om het lesprogramma voor de eindtermen of ontwikkelingsdoelen te volgen gratis beschikbaar moeten zijn voor de leerlingen van het lager onderwijs.

Bijdrage voor Reprobel en milieuheffingen¹⁶

Vooreerst is er de vaststelling dat diverse heffingen die gericht zijn aan de school doorgerekend worden aan de ouders: heffing op afval, gebruik van water en Reprobel.

De Reprobelbijdrage en de milieuheffingen staan niet of slechts in beperkte mate in verband met de kosten die te maken hebben met het onderwijs van één bepaalde leerling. De Reprobelbijdrage en de milieuheffingen zijn trouwens zo opgesteld dat ze gerelateerd zijn aan de totale werking en organisatie van een school: schoolbestuur, directie, personeel en leerlingen. Het evenwicht tussen enerzijds effectieve kosten voor één leerling en de globale kosten van een school inzake de Reprobelbijdrage en milieuheffingen kan in het gedrang komen.

De Commissie stelt dat een aantal algemene kosten (Reprobelbijdrage en de milieuheffingen) die schoolbesturen maken bij het organiseren van onderwijs vergoed worden door de overheid en niet verhaald kunnen worden op de leerlingen. Het betrokken schoolbestuur kan de uitgaven in verband met de werking van de school als geheel en waarvoor er een werkingsbudget is toegekend door de overheid, niet opnemen in de bijdrageregeling.

3.2.4. BIJDRAGEREGELING EN SCHOOLREGLEMENT ¹⁷

De regelgeving bepaalt dat het schoolbestuur na overleg binnen de schoolraad of participatieraad de lijst bepaalt van de bijdragen die aan de ouders kunnen worden gevraagd. De bijdrageregeling moet bij de inschrijving van de leerling of ten laatste bij de aanvang van het schooljaar schriftelijk aan de ouders medegedeeld worden via het schoolreglement.

Maandelijks of occasionele berichten met de geplande activiteiten en kostprijs beantwoorden niet aan de decretale voorschriften inzake overleg en voorafgaande informatie voor de ouders.

Het schoolbestuur dient na overleg bij de aanvang van het schooljaar het nodige te doen om in eerste instantie aan de ouders een volledig overzicht te geven van de verschillende soorten kosten die zullen aangerekend worden voor een bepaald leerjaar. Op basis van ervaringen van het vorige en het lopende schooljaar is het verder nodig om bij de verschillende soorten kosten duidelijkheid te geven over een precieze of te verwachten kostprijs.

In een ander dossier heeft de Commissie gesteld dat het schoolbestuur zich niet mag beperken tot een totaal bedrag van de onderwijsbijdrage per leerjaar. ¹⁸

¹⁶ CZB/KL/KBO/2003/19

¹⁷ CZB/KL/KBO/2003/19 en CZB/KL/KSO/2003/18

3.3. KOSTELOOSHEID SECUNDAIR ONDERWIJS

3.3.1. ALGEMEEN

In het secundair onderwijs bestaat het principe niet van de kosteloosheid van het onderwijs. Voor onderwijsactiviteiten mogen effectieve, aantoonbare en verantwoorde kosten van goederen en diensten worden aangerekend als die in evenwichtige verhouding staan tot de eigenheid en de doelgroep van het secundair onderwijs. Er mag geen direct of indirect inschrijvingsgeld worden gevraagd.

(omzendbrief SO 78 van 27 november 2001 betreffende het zorgvuldig bestuur in het secundair onderwijs)

De regelgeving voorziet wel dat de omvang van de bijdrage ter sprake komt via overleg in de participatieorganen (schoolraad, participatie raad) en dat er afwijkingen zijn voor de minder goeude ouders. De vergelijking tussen gemaakte kosten en gevraagde bijdrage dient in eerste instantie te gebeuren in de participatieorganen. Het schoolbestuur dient daarna bij de inschrijving alle ouders duidelijk en precies op de hoogte te brengen van de verschillende soorten bijdragen.

De Commissie is van oordeel dat in het kader van onderwijskosten en een afzonderlijke dienstverlening de school geen willekeurige bijdragen mag vragen. Het aanrekenen van kosten in de bijdrage dient reëel te zijn: enerzijds in overeenstemming met de door de school effectief gemaakte kosten en anderzijds kosten voor goederen of diensten waarvan de betrokken leerling gebruik heeft gemaakt.

3.3.2. TOEGELATEN BIJDRAGE

Bijdrage voor het gebruik eigen zwembad ¹⁹

Scholen met een eigen zwembad kunnen een zwembijdrage vragen maar de bijdrage moet vergelijkbaar zijn met de gemiddelde toegangsprijs die betaald wordt in de regio voor het gebruik van openbare zwembaden met bijhorend toezichtpersoneel.

Bijdrage voor dienstverleningen in een refter of sporthal ²⁰

Een bijdrage voor het gebruik van een refter of sporthal als gebouw door de leerlingen tijdens de schooluren is volgens de Commissie een indirect inschrijvingsgeld en dus niet aanvaardbaar. Voor dienstverlening aan de leerlingen in een refter of een sporthal (zoals studie, toezicht, maaltijden, e.a) kan wel een reële bijdrage gevraagd worden.

¹⁸ CZB/V/KBO/2003/35

¹⁹ CZB/V/KSO/2003/11

²⁰ CZB/V/KSO/2003/12

Bijdrage voor schooluitstappen en annulatiekosten ²¹

Een bijdrage voor schooluitstappen, al of niet met kosten van een annulatieverzekering, vormt geen indirect inschrijvingsgeld als de bijdrage evenredig is met de effectief gemaakte kosten. De lijst en de omvang van de bijdragen die aan ouders en meerderjarige leerlingen worden gevraagd kunnen pas door het schoolbestuur worden vastgelegd na overleg binnen de participatieorganen. De integratie van annulatiekosten in de bijdrage voor schooluitstappen dient in dat overleg besproken te worden.

Bijdrage verkeersongevallenverzekering voor leerlingen ²²

Wat met een bijdrage voor een polis inzake verkeersongevallen die op de weg van en naar school gebeuren en waarbij de ouders een verzekering afsluiten voor een gunstige prijs omdat ze aangeboden wordt samen met andere polissen die het schoolbestuur afsluit?

Een verkeersongevallenverzekering voor leerlingen is een afzonderlijke dienstverlening en zonder direct verband met zowel het organiseren van onderwijs als met het verstrekken van onderwijs en valt buiten de discussie van de kosteloze toegang.

De verplaatsing van thuis naar school is enerzijds een aandachtspunt voor de school en sluit aan op het schoolleven. Het is anderzijds niet zeker of alle verzekeringsmaatschappijen en -makelaars het voor individuele ouders als een afzonderlijk product aan een redelijke prijs aanbieden.

Het verkopen aan de ouders van een verkeersongevallenverzekering voor leerlingen houdt de organisatie in van een handelsactiviteit. Dus dient de regelgeving inzake handelsactiviteiten gevolgd te worden. Dit houdt onder meer in dat er geen enkele verplichting kan zijn ten aanzien van de ouders om de verkeersongevallenverzekering te onderschrijven en dat er voldoende en concrete informatie wordt gegeven, niet alleen over het gedekte risico maar ook over de premie.

De Commissie benadrukt dat het verkopen van verkeersongevallenverzekeringen in geen geval in strijd mag zijn met de decretale bepalingen inzake reclame: de leermiddelen en de onderwijsactiviteiten moeten absoluut vrij blijven van reclame inzake o.a. verzekeringen.

Een bijdrage voor een verkeersongevallenverzekering voor leerlingen is aanvaardbaar in combinatie met andere verzekeringspolissen en mits de geldende regelgeving inzake handel en reclame op school gevolgd wordt.

²¹ CZB/V/KSO/2003/13

²² CZB/V/KSO/2003/24

3.3.3. NIET TOEGELATEN BIJDRAGE

Forfaitaire bijdrage bij caritatieve acties ²³

Het louter inzamelen van geld voor caritatieve acties behoort niet tot de normale onderwijsactiviteiten. Dergelijke actie kan wel verenigbaar zijn met de pedagogische taken en doelstellingen van de school. De Commissie is van oordeel dat het verzamelen van geld voor caritatieve verenigingen niet in strijd is met de principes inzake zorgvuldig bestuur. Algemeen stelt de Commissie dat het inzamelen van financiële middelen voor caritatieve doelstellingen toelaatbaar is, zeker in combinatie met een aantal informatieve activiteiten.

Het is wel zo dat leerlingen voor het niet betalen van een bijdrage voor een niet verplichte onderwijsactiviteit (inzamelen van geld) niet financieel gesanctioneerd kunnen worden. Voor leerlingen die afwezig zijn staat tegenover het betalen van een verplichte bijdrage voor een caritatieve organisatie geen prestatie of dienst van de school.

Hetzelfde geldt voor het aanrekenen van organisatiekosten aan die leerlingen die niet deelnemen aan schoolactiviteiten zoals een voettocht, sobere maaltijd in het weekend en een derde wereld winkelmarkt. Voor zover de leerlingen effectief deelnemen aan die activiteiten kan hiervoor een bijdrage gevraagd worden.

De Commissie is van oordeel dat er tegenover een bijdrage van een leerling ook een dienstverlening vanuit de school dient te bestaan die slechts opgelegd kan worden aan die leerlingen die effectief deelnemen aan de georganiseerde actie.

Informaticalicenties ²⁴

Een schoolbestuur stelt de vraag of het een vaste bijdrage kan vragen voor de kostprijs van de informaticalicenties?

Heel wat scholen stellen terecht hun computerpark open voor andere gebruikers, zoals volwassenenonderwijs, basiseducatie, ouders, leerkrachten. De overheid ondersteunt het informaticagebeuren in de scholen: I-line, PC-KD, ICT-coördinatie, KISS-contract, nascholing, Regionaal Expertisenet werk, e.a. Scholen organiseren ook gemeenschappelijke aankopen. Hierdoor zijn de kosten van de software voor de school moeilijk om te rekenen naar effectieve kost per leerling secundair onderwijs, die afhankelijk van de studierichting veel of weinig informaticavakken volgt.

Het innen van een uniforme forfaitaire bijdrage voor alle leerlingen (zonder onderscheid) voor het gebruik van software en licenties zou in strijd kunnen zijn met de evenredigheid tussen globaal gemaakte kosten en individueel gebruik. De meerkost van een extra aankoop voor bepaalde groepen van leerlingen in sterk technologische afdelingen kan niet verhaald worden op alle leerlingen zonder onderscheid, wel op de betrokken leerlingen.

²³ CZB/KL/KSO/2003/10

²⁴ CZB/V/KSO/2003/14

Verzekeringen voor gebouwen en personeel ²⁵

Een bijdrage van de ouders voor de kost van verzekeringen vormt een indirect inschrijvingsgeld. De kosten inzake verzekering voor gebouwen en personen houden geen verband met de inhoud en kwaliteit van verplichte of niet verplichte onderwijsactiviteiten, maar behoren net als de schoolgebouwen tot een sokkel van vaste algemene kosten die ten laste zijn van het schoolbestuur.

Bijdrage voor duurzame leermiddelen ²⁶

Een reële bijdrage is verantwoord bij leermiddelen (leerboek, tekengerief) die individueel aan de leerlingen ter beschikking worden gesteld, ofwel via verkoop of via verhuur. Het zijn goederen of diensten van beperkte waarde die omwille van de eenvormigheid, de prijskorting en de snelle opstart van het schooljaar globaal in één keer ter beschikking komen van alle leerlingen, of die om redenen van efficiëntie door de school ter beschikking gehouden worden waar nodig. Deze bijdrage mag geen direct of indirect inschrijvingsgeld vormen en ze leunt best aan bij de aanschafprijs of een gedeelte ervan.

Dezelfde redenering geldt voor facultatieve activiteiten, zoals bijvoorbeeld de "kunstbank": een bijdrage is aanvaardbaar voor die leerlingen die effectief gebruik maken van de kunstbank zonder dat ze een direct of indirect inschrijvingsgeld mag vormen.

De Commissie is anderzijds van oordeel dat een bijdrage voor grotere duurzame leermiddelen (vb. piano, bibliotheek) die een globaal gebruik kennen en binnen het patrimonium van de school blijven, een indirect inschrijvingsgeld vormt.

Bijdrage voor Repobel en milieuheffingen ²⁷

De diverse heffingen die gericht zijn aan de school worden doorgerekend aan de leerling: heffing op afval, gebruik van water en Repobel.

De Repobelbijdrage en de milieuheffingen hebben geen of een beperkt verband met de kosten die verband hebben met het onderwijs van één bepaalde leerling. De Repobelbijdrage en de milieuheffingen zijn trouwens zo opgesteld dat ze gerelateerd zijn aan de totale werking en organisatie van een school: schoolbestuur, directie, personeel en leerlingen. Het evenwicht tussen enerzijds effectieve kosten voor één leerling en de globale kosten van een school inzake de Repobelbijdrage en milieuheffingen kan in het gedrang komen.

De Commissie stelt dat een aantal algemene kosten (Repobelbijdrage en de heffingen inzake afval en water) die schoolbesturen maken bij het organiseren van onderwijs vergoed worden door de overheid en niet verhaald kunnen worden op de leerlingen.

²⁵ CZB/V/KSO/2003/15

²⁶ CZB/KL/KSO/2003/18

²⁷ CZB/KL/KSO/2003/18

Het betrokken schoolbestuur kan de uitgaven die in verband staan met de werking van de school als geheel en waarvoor er een werkingsbudget is toegekend door de overheid, niet opnemen in de bijdrageregeling.

3.3.4. BIJDRAGEREGELING ²⁸

Een bepaalde school voorziet in het schoolreglement een maximumbedrag voor een bepaalde afdeling. Bij de aanvang van het schooljaar is er een voorschot en verder worden de praktijkuitgaven bijgehouden op een af te tekenen materiaalfiche in de klas. Op het einde van het schooljaar is er een afrekening. Voor de uitgaven inzake cursussen steunt de school zich op de bestelbons die door de leerkrachten worden bijgehouden en die op verzoek ter inzage zijn van ouders en leerlingen. Verder dient vastgesteld te worden dat er door de school gecommuniceerd wordt over waarborg, voorschot, extra kosten... via het schoolreglement waarin de bijdrageregeling is opgenomen.

Bovendien kunnen de ouders op aanvraag alle mogelijke details van allerhande kosten en rekeningen bekomen. Het is redelijk dat de school niet zelf het initiatief neemt om aan alle leerlingen de bewijsstukken van uitgaven voor te leggen.

De Commissie beslist dat er geen direct of indirect inschrijvingsgeld gevraagd wordt, dat de reglementering inzake overleg en informatie over de bijdrageregeling is gevolgd en dat de school het nodige doet opdat op verzoek ouders en/of leerlingen de gemaakte kosten kunnen vergelijken met de te betalen bijdrage.

De bijdrageregeling wordt bij de inschrijving van de leerling of ten laatste bij de aanvang van het schooljaar schriftelijk aan de ouders meegedeeld. Maandelijks of occasionele berichten met de geplande activiteiten en de kostprijs beantwoorden niet aan de decretale voorschriften inzake overleg en voorafgaande informatie voor de ouders.

²⁸ CZB/KL/KSO/2003/16 en CZB/KL/KSO/2003/18

3.4. EERLIJKE CONCURRENTIE

3.4.1. ALGEMEEN

De Commissie is van oordeel dat de eerlijke concurrentie tussen scholen bestaat uit twee elementen, enerzijds eerlijkheid inzake informatie en publiciteit rond de onderwijsorganisatie en anderzijds eerlijkheid inzake de andere activiteiten van een school.

Een schoolbestuur mag alle mogelijke informatie verstrekken over en publiciteit maken voor haar onderwijs- en opvoedingsaanbod. Andere scholen mogen daarbij niet betrokken worden in de vorm van vergelijkingen, negatieve vaststellingen, aanvallen op, enz.

Een schoolbestuur dient de eerlijke concurrentie ook na te komen in het geheel van zijn werking. De school kan geen handelingen stellen of activiteiten organiseren buiten het onderwijs die strijdig zijn met de wet of hetgeen gebruikelijk is binnen het onderwijsdomein.

3.4.2. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN

Leerlingenvervoer over de gemeentegrenzen ²⁹

In een concreet dossier stelt de Commissie vast dat het leerlingenvervoer door een bepaalde school niet op een professionele wijze is uitgebouwd: een kleine minibuss met een 10-tal plaatsen voert verschillende ritten na elkaar uit, met wachttijden voor de leerlingen. Bij gebrek aan plaats op de bus wordt vervoer geweigerd en de stopplaatsen zijn verzamelplaatsen, afhankelijk van de woonplaats van de meerijsende leerlingen.

Verder is er geen objectief bewijs dat er door het aanbieden van een beperkte busdienst leerlingen uit de ene gemeente systematisch worden overgebracht naar een bepaalde gemeente. Uit de leerlingencijfers van beide scholen kan niet besloten worden dat er een belangrijke leerlingentransfer is.

Inzake leerlingenvervoer georganiseerd door scholen en over de gemeentegrenzen heen bestaan er geen reglementaire bepalingen.

Het gedrag van die bepaalde school is dan ook niet strijdig met een reglementaire bepaling en met het behoorlijk gedrag onder onderwijsinstellingen.

Gratis leerlingenvervoer ³⁰

Een school voerde campagne met het gratis ophalen van niet-rechthebbende leerlingen van het basisonderwijs en de eerste graad secundair onderwijs. Vervoer gratis maken kan

²⁹ CZB/KL/KBO/2002/3

³⁰ CZB/KL/KBO/2003/33

belangrijke gevolgen hebben voor het toekomstig leerlingenaantal van scholen, zeker als ze zich situeren binnen één of meer aangrenzende gemeenten of regio's.

Inzake leerlingenvervoer geldt de omzendbrief GD/2002/08 van 19 augustus 2002 met een overzicht van de reglementering inzake leerlingenvervoer. Voor het gewoon leerlingenvervoer buiten het zonaal leerlingenvervoer geldt de Buzzy Pazz als tarief. De leerlingen, buiten de vrijekeuzeleerlingen, die gebruik maken van schoolvervoer moeten een bijdrage betalen die gelijk is aan de tarieven van De Lijn. Het verschil tussen inkomsten en uitgaven inzake leerlingenvervoer moeten de schoolbesturen zelf bijpassen. Het is de bedoeling dat alle schoolbesturen uit alle netten eenzelfde tarief aanrekenen.

De Commissie heeft dan ook beslist dat een schoolbestuur handelt in strijd met de principes inzake eerlijke concurrentie zo het voor haar niet vrijekeuzeleerlingen geen bijdrage vraagt inzake leerlingenvervoer, terwijl dit anders voorzien is in de geldende reglementering.

Rond leerlingenvervoer zijn er bij de inschrijving praktische afspraken gemaakt met ouders en leerlingen voor een bepaald schooljaar. De Commissie vindt dat zij waar mogelijk de afspraken gemaakt voor een schooljaar inzake werking en organisatie van de school niet ernstig kan verstoren tijdens dat schooljaar en vraagt dus geen herroeping van de maatregel voor het lopende schooljaar. Maar volgend schooljaar moeten leerlingen, buiten de vrijekeuzeleerlingen, een bijdrage betalen die gelijk is aan de tarieven van De Lijn.

In dit dossier is door de betrokken scholengroep een beroep ingediend, waarbij enkel procedurekwesties zijn aangehaald.

Gratis leerlingenvervoer door de gemeente ³¹

Een gemeentebestuur betaalt 50% van de Buzzy Pazz terug aan leerlingen die in de gemeente les volgen maar ook aan leerlingen van de gemeente die in andere steden of gemeenten les volgen.

De Commissie is van oordeel dat zij niet bevoegd is. De betwiste maatregel gaat niet uit van een schoolbestuur, school of een aanverwante organisatie, maar van een administratieve overheid.

Negatieve suggesties ³²

De Commissie is van oordeel dat het in Vlaanderen een ingeburgerd gegeven is in het bedrijfsleven en in het onderwijsdomein dat over concurrerende instellingen geen negatieve berichten openbaar gemaakt worden. Dit geldt zeker voor het verspreiden binnen één lokale gemeenschap van negatieve suggesties over de kennis en kunde van het leidinggevend personeel van een concurrerende school.

³¹ CZB/V/KSO/2003/30

³² CZB/KL/KBO/2003/25

Een brief naar ouders waarbij het leidinggevend personeel van een concurrerende school als "minder bekwaam" wordt voorgesteld, kan een weerslag hebben op toekomstige leerlingenaantallen.

Er is gevraagd aan het schoolbestuur, als verantwoordelijke voor de onderwijsgemeenschap, erover te waken dat zowel inzake interne communicatie als inzake contact met de ouders en derden, de vereiste terughoudendheid wordt in acht genomen wanneer andere instellingen of het personeel ervan worden vermeld.

Het rondsturen van negatieve of suggestieve berichten over het leidinggevend personeel van een concurrerende school valt onder het verbod op oneerlijke concurrentie.

3.5. POLITIEKE ACTIVITEITEN

3.5.1. ALGEMEEN

Politieke propaganda is verboden in een school of centrum. Met politieke propaganda wordt bedoeld de gedragsbeïnvloeding van burgers, leerlingen, personeel om rechtstreeks (verkiezingsbord) of onrechtstreeks (actie door partij of organisatie die aanleunt bij een partij) steun te bekomen voor een politieke partij of beweging. Politieke propaganda en politieke activiteiten in de onderwijsinstellingen, door welke persoon of instantie dan ook en ongeacht voor wie bestemd, zijn verboden. Alles wat te maken heeft met politieke verkiezingen moet buiten het domein van de school gehouden worden.

De wetgever heeft een breed verbod op het oog gehad omdat het de bedoeling is dat het onderwijs in alle gevallen neutraal is ten aanzien van elke politieke activiteit. Het breed verbod op politieke activiteiten geldt ten aanzien van het schoolbestuur en de verschillende instanties binnen de school. Het geldt in beginsel ook ten aanzien van de verantwoordelijken voor de levensbeschouwelijke vakken.

Uitzonderingen hierop zijn de syndicale werking ten aanzien van het personeel van de school en het gebruik van schoollokalen door de overheid bij de organisatie van verkiezingen of referenda.

3.5.2. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN

Gebruik schoolgebouwen voor politieke activiteiten³³

De Commissie is van oordeel dat politieke propaganda en politieke activiteiten in de onderwijsinstellingen, door welke persoon of instantie dan ook en ongeacht voor wie bestemd, verboden zijn. Lokalen van de instelling mogen niet voor politieke activiteiten worden verhuurd of gebruikt. Het verbod geldt ook buiten de schooluren en schooldagen.

Het feit dat een gebouw via erfpacht ter beschikking komt van een schoolbestuur, houdt in dat het voortaan om een onderwijsgebouw gaat. Een overdracht in erfpacht voor schoolgebouwen houdt een gebruik in volgens de onderwijsregelgeving.

Een eerste affiche inzake extreem rechts³⁴

Er werd klacht ingediend tegen het ophangen van een affiche met een stemadvies in het lokaal niet-confessionele zedenleer. De affiche heeft het in algemene termen over het niet stemmen voor een bepaalde politieke ideologie.

De Commissie is van oordeel dat de betrokken affiche binnen de school door het gebruik dat er in de politieke strijd werd van gemaakt, een gevoelswaarde heeft met politieke

³³ CZB/V/KBO/2003/9

³⁴ CZB/KL/KSO/2002/7

standpunten en partijen binnen het bestaand partijpolitiek landschap in Vlaanderen (buiten de school).

Het ophangen van de affiche ondersteunt het stemgedrag voor bepaalde politieke standpunten. Door het gebruiken van dergelijk materiaal dat ook rechtstreeks op het politieke forum werd aangewend, wordt naar het oordeel van de Commissie de grens overschreden tussen de vrijheid enerzijds om in een levensbeschouwelijk vak de eigen waarden aan te brengen en anderzijds de noodzakelijke reserve van de scholen ten aanzien van de politieke standpunten en partijen in Vlaanderen.

De Commissie meent verder dat het verbod op politieke propaganda ook geldt voor de verantwoordelijken voor een levensbeschouwelijk vak. Van hen kan worden verwacht dat ook zij een passende reserve aan de dag leggen ten aanzien van de concrete politieke strijd.

Het is in strijd met het verbod op politieke activiteiten in scholen dat affiches worden opgehangen die in het maatschappelijke forum rechtstreeks of onrechtstreeks werden aangewend om op ondubbelzinnige wijze een positieve of negatieve ondersteuning te geven aan welbepaalde politieke standpunten of partijen.

De school moet ervoor zorgen dat de affiche verwijderd wordt.

Een tweede affiche inzake extreem rechts ³⁵

De Commissie heeft ook kennis genomen van een affiche met de woorden "Zij hebben ons al eens getoond hoe zij de crisis en de sociale problemen oplossen" en "Extreem rechts? Nooit meer".

Voor de levensbeschouwelijke vakken zijn door de overheid geen eindtermen geformuleerd. Hier geldt niet de verplichting tot levensbeschouwelijke neutraliteit die in het algemeen van het officieel onderwijs wordt verwacht. Dit is ook zo voor het vak niet-confessionele zedenleer waarvoor in de Vlaamse Gemeenschap sinds 1993 de verantwoordelijkheid is toevertrouwd aan een erkende instantie die de vrijzinnige strekking vertegenwoordigt. Dit alles houdt in dat in de levensbeschouwelijke vakken een geëngageerde interpretatie kan worden voorgehouden over een democratische samenleving. De affiche situeert zich in dit kader van een leerplan niet-confessionele zedenleer die o.a. aandacht vraagt voor elke vorm van extremisme.

De Commissie stelt vast dat de hier besproken affiche geen stemadvies bevat en in de betrokken school blijkbaar los van een verkiezingscampagne sedert een aantal jaren in het kader van het voorziene lesprogramma als illustratief leermiddel gebruikt wordt door een leraar niet-confessionele zedenleer. Tot op heden werd nooit enig bezwaar gemaakt tegen het gebruik van dit leermiddel. Verder is niet bewezen en wordt ook niet beweerd dat de affiche buiten schoolverband in de concrete politieke strijd gebruikt geweest zou zijn.

Het ophangen door een schoolbestuur van deze tweede affiche houdt geen politieke propaganda in.

³⁵ CZB/KL/KSO/2003/32

Politieke informatie op school³⁶

Er werd klacht ingediend omdat bij een verkiezingsshow in een bepaalde school een bepaalde politieke partij niet werd uitgenodigd.

De Commissie stelt vast dat de verzoeker overeenkomstig de aangehaalde rechtspraak op geen enkele wijze heeft aangetoond dat hij als belanghebbende kan beschouwd worden.

De klacht is onontvankelijk omdat de klager niet zijn belang heeft laten blijken.

Voor dit dossier loopt er een beroep bij de Vlaamse regering.

³⁶ CZB/KL/KSO/2003/37

3.6. HANDELSACTIVITEITEN

3.6.1. ALGEMEEN

Een bestuur (school, centrum) kan slechts handelsactiviteiten verrichten voor zover deze geen daden van koophandel zijn en zo ze verenigbaar zijn met de onderwijsopdracht.

1. Handelsactiviteiten

a) Geen daden van koophandel

Een handelsactiviteit is volgens de rechtspraak pas een daad van koophandel indien deze in essentie gericht is op persoonlijke verrijking. Winstoogmerk en speculatie maken het wezen zelf uit van de handel. Om een daad van koophandel uit te maken, moet een handelsactiviteit enerzijds behoren tot de lijst van 'objectieve daden van koophandel' en anderzijds gericht zijn op persoonlijke verrijking.

De onderwijswetgever heeft expliciet bepaald dat handelsactiviteiten in scholen of centra geen daden van koophandel mogen zijn. Een school kan dus geen daad van koophandel verrichten louter en alleen ter verrijking van haar bestuur of ter verrijking van personen die al dan niet als personeelslid bij het onderwijs zijn betrokken. Een school kan echter wel een beperkt vermogensvoordeel (een marginaal winstoogmerk) nastreven ter bekostiging van haar werking.

Het is aan de Commissie zorgvuldig bestuur om uit te maken of een bepaalde activiteit van een schoolbestuur al of niet een daad van koophandel is.

b) De wet op de handelspraktijken geldt

De regelgever definieert niet langer onder welke voorwaarden, aan welke personen en tegen welke prijzen de door scholen geproduceerde voorwerpen mogen worden verkocht of diensten mogen worden geleverd. De betrokken scholen kunnen zelf een handelswijze bepalen, maar rekening houdende met de regelgeving inzake handelspraktijken.

- Ten eerste houdt dit in dat de eerlijke handelsgebruiken moeten gerespecteerd worden. De verkoper mag geen schade toebrengen aan de beroepsbelangen van andere verkopers of aan de belangen van de kopers.

- De handelspraktijkenwet brengt mee dat het schoolbestuur alle informatie geeft aan de kopers. Het schoolbestuur moet de koper te goeder trouw behoorlijke en nuttige informatie geven over de kenmerken van het product of de dienst en de verkoopvoorwaarden.

- Verder is er onder meer nog het verbod op onrechtmatige bedingen. Het gaat hier over het verbod voor een aantal handelingen of verbintenissen tussen verkoper (schoolbestuur) en koper. Zo zijn onder meer verboden: willekeurige prijzen, de verkoper ontslaan van

verantwoordelijkheid inzake verborgen gebreken, afgedwongen aankopen waarbij leerlingen verplicht zijn een product of dienst af te nemen, e.a.

2. Verenigbaar met de onderwijsopdracht

Als tweede voorwaarde wordt gesteld dat de handelsactiviteiten verenigbaar zijn met de onderwijsopdracht van de school of centrum. De "verenigbaarheid" houdt in dat de activiteiten kaderen in de onderwijsopdracht (bv. de afwerking van het programma of de normale dienstverlening aan de leerlingen) of, indien zij niet rechtstreeks bijdragen tot de verwezenlijking van de onderwijsopdracht, een occasioneel karakter hebben.

Met "occasioneel" komt men terecht bij de vzw-wetgeving. Daar is sprake van bijkomende en bijkomstige winstgevende activiteiten. Deze activiteiten zijn toegelaten indien ze noch de voornaamste bezigheid, noch de voornaamste bron van inkomsten zijn van het schoolbestuur. De bijkomende of bijkomstige activiteiten ondersteunen het schoolbestuur bij haar hoofddoel: onderwijs organiseren.

3.6.2. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN

Lerarenkaart ³⁷

De invoering van de lerarenkaart zou een uitnodiging kunnen inhouden om het studieaanbod en bepaalde toegelaten handelsactiviteiten bekend te maken en uit te bouwen. Het gevaar bestaat dan ook dat het stimuleren en uitbouwen van het gebruik van de lerarenkaart de schoolbesturen eventueel zou kunnen aanzetten tot oneerlijke concurrentie of reclame en bijkomende handelsactiviteiten die onder daden van koophandel vallen.

Voor goederen en diensten die scholen tegen een prijs leveren moeten de eerlijke handelspraktijken geëerbiedigd worden, hetgeen o.a. impliceert dat geen willekeurige prijzen aangerekend worden en er voldoende informatie gegeven wordt.

De Commissie besluit dat de schoolbesturen geen misbruik mogen maken van de invoering van de lerarenkaart om, in het kader van hun activiteiten, onrechtstreeks de bepalingen inzake reclame, concurrentie en handelsactiviteiten te overtreden.

Verkoop van dranken op school ³⁸

Volgens de regelgeving is het zo dat de Commissie enkel bevoegd is om kwesties te beoordelen die tot het domein van het zorgvuldig bestuur behoren en zij dus niet bevoegd is ten aanzien van het schoolbeleid inzake milieu- en gezondheidsopvoeding.

De Commissie oordeelt dat het vrijblijvend te koop aanbieden van drankjes aan de leerlingen en tegen een normale prijs een handelsactiviteit is die verenigbaar is met de onderwijsopdracht.

³⁷ CZB/V/GZ/2002/4

³⁸ CZB/V/GZ/2002/6

Het schoolbestuur dient wel de regels m.b.t. een eerlijke handelspraktijk na te komen, waarbij o.a. geen willekeurige prijzen aangerekend worden en voldoende informatie verstrekt wordt.

De verkoop van drankjes kan beschouwd worden als het aanbieden van een product dat in rechtstreeks verband staat met het schoolleven. Het is niet abnormaal dat tijdens pauzes de leerlingen een frisdrank verbruiken. De leerlingen moeten evenwel vrijblijvend van deze service gebruik kunnen maken. Het schoolbestuur mag dus drankjes verkopen aan de leerlingen vermits dit behoort tot de normale dienstverlening aan de leerlingen. Het schoolbestuur bepaalt de prijs van de drankjes mits deze prijs een normale prijs is, vergelijkbaar met de prijzen buiten de school.

Het is wel zo dat het schoolbestuur de leerlingen niet kan verplichten drankjes op school aan te kopen. Het blijft de ouders toegelaten om drank aan hun kinderen mee te geven.

De Commissie wijst op de mogelijkheden binnen de participatiestructuren om onder meer de milieu- en gezondheidsopvoeding ter sprake te brengen en er per lokale onderwijsgemeenschap een consensus over te bereiken. Binnen de participatiestructuren kan niet alleen een globale visie inzake verkoop van dranken aan bod komen, maar ook erg concrete elementen, zoals opstelling, aantal automaten, prijs, soort van aanbod, bestemming opbrengst, e.a. kunnen ter discussie gesteld worden.

Individuele foto's van leerlingen ³⁹

In Vlaanderen is er een voldoende aanbod aan fotografen in de privé-sector, waardoor er geen noodzaak is voor onderwijsbesturen om zich in deze sector te begeven. Het verkopen van individuele foto's heeft geen verband met het afwerken van een leerprogramma of normale dienstverlening aan de leerlingen.

Het verkopen van individuele foto's van de leerlingen door een onderwijsbestuur is dus een handelsactiviteit die niet verenigbaar is met de onderwijsopdracht.

Daarbij komt dat een schoolbestuur op geen enkele manier de schijn mag wekken dat het meewerkt aan activiteiten binnen de school (de verkoop van individuele foto's) die de school zelf, op basis van de reglementering, niet kan/mag organiseren.

Daar individuele fotografie buiten de normale dienstverlening aan leerlingen valt en niet verenigbaar is met de onderwijsopdracht, houdt het een oneerlijke concurrentie in met de fotografiesector.

De Commissie stelt evenwel vast dat individuele foto's nemen noodzakelijk kan zijn binnen het administratief beheer van de school, wat impliceert dat de school wel individuele foto's van leerlingen mag (laten) nemen voor intern gebruik.

Het nemen en verkopen van klasfoto's kan kaderen binnen een bepaalde pedagogische werking van de school. In deze gevallen is het wel te verstaan toegelaten foto's van de leerlingen te maken en te verkopen. In ieder geval mag er geen enkele verplichting zijn inzake aankoop.

³⁹ CZB/V/GZ/2002/5

De conclusie van het advies is dat het verkopen van individuele foto's van leerlingen, in zoverre het nemen ervan geen noodzaak is binnen het administratief beheer of de pedagogische werking van de school, niet toegelaten is omdat het een handelsactiviteit is die niet verenigbaar is met de onderwijsopdracht.

Het nemen van klasfoto's binnen een bepaalde pedagogische werking en van individuele foto's binnen het administratief beheer van de school is wel toegelaten. De klasfoto's kunnen aangekocht worden door de leerlingen. Er mag evenwel in geen enkel geval sprake zijn van enige aankoopverplichting voor de leerlingen, de ouders of betrokken organisaties.

Verkoopprijzen voor schooluniformen ⁴⁰

De Commissie bevestigt dat de verkoop van een schooluniform door een schoolbestuur aanvaardbaar is. De ouders kunnen niet verplicht worden het uniform aan te kopen in de school of bij een aanleunende vereniging. Het is overigens evident dat het principe ter sprake komt in de participatieorganen en terug te vinden is in de bijdrageregeling.

Een gegroepeerde en gestandaardiseerde aankoop door de school kan een voordelige kostprijs opleveren. Scholen moeten bij het verkopen tenminste de aankoopprijs aanrekenen. De inkomsten komen ten goede van aankopen voor een eventuele voorraad of voor ondersteuning van de onderwijsopleiding. De kostprijs voor schooluniformen of kostuums mag niet zo hoog zijn dat hij een direct of indirect inschrijvingsgeld vormt.

Het opleggen en verkopen van een schooluniform of -kostuum is een aanvaardbare handelsactiviteit. Het schoolbestuur bepaalt een prijs die schommelt tussen minimaal de aankoopprijs en een prijs die niet zo hoog is dat hij neerkomt op een inschrijvingsgeld.

Lespraktijk van de leerlingen met externen ⁴¹

Er werd een vraag gesteld over het haarkappen in het kader van de praktische vakken van het onderwijsprogramma. In dat geval is er geen sprake van handelsactiviteiten: onderwijs is geen dienst in de zin van de handelspraktijkenwet en dus kan deze wet niet worden toegepast.

De Commissie bevestigt dat scholen met een technische afdeling onder bepaalde voorwaarden de praktijkkennis van vakken uit het lesprogramma aan leerlingen mogen bijbrengen of verhogen met de hulp van externe personen. De praktijkoefeningen verlopen op een pedagogisch verantwoorde wijze onder verantwoordelijkheid van het onderwijspersoneel. De samenwerking wordt uit de commerciële sfeer gehouden door o.a. de publiciteit minimaal te houden en de vraag niet op een georganiseerde wijze te creëren of te verhogen.

Tenminste de kostprijs (producten, huur) wordt aangerekend en de inkomsten komen ten goede van de aankoop van grondstoffen of voor de ondersteuning van de onderwijsopleiding.

⁴⁰ CZB/V/KBO/2003/22

⁴¹ CZB/V/KSO/2003/20

Permanente handelsactiviteiten in schoollokalen ⁴²

De Commissie ontving in 2003 een vraag over de permanente installatie van fitnessapparatuur in schoollokalen. Na de schooluren wordt de fitnessapparatuur commercieel uitgebaat ten aanzien van het grote publiek. Blijkbaar zijn er drie betrokken organisaties: de VZW verantwoordelijk voor de school, een intermediaire VZW en een commerciële BVBA Fitnesscentrum. De intermediaire VZW zou fitnessapparatuur ter beschikking stellen van de school en anderzijds schoolgebouwen doorgeven aan een commerciële uitbating van een fitnesscentrum. Dit laatste houdt in dat de BVBA Fitnesscentrum feitelijk rechten op een handelshuur kan laten gelden. De BVBA Fitnesscentrum zal als franchise en huurder een kleinhandel uitoefenen en een cliënteel opbouwen door contact met het publiek.

De regelgeving inzake handelshuur is van dwingende aard: minimum 9 jaar met opzegperiodes om de 3 jaar, recht op verbouwingswerken door de huurder, recht op volledige overdracht of onderverhuur, recht op vergoeding bij niet hernieuwing huur, e.a. Zelfs bij het ontbreken van een schriftelijke overeenkomst kan de rechter wat de feiten betreft zich uitspreken over het al of niet bestaan van een handelshuur (wet van 30 april 1951 betreffende de handelshuur).

Verder zijn er de bepalingen van het schoolpact inzake de Dienst voor infrastructuurwerken van het gesubsidieerd onderwijs (wet van 29 mei 1959 betreffende het onderwijs, artikel 19). Bij aankoop of aanpassing van onderwijsgebouwen wordt er een terugvordering van de subsidie opgesteld als er een wijziging is van het hoofddoel van onderwijs met een tussenkomst van DIGO. Subsidies kunnen maar als de organisator van onderwijs een zakelijk recht heeft dat het genot van het goed voor minstens 30 jaar verzekert. Men stelt dan ook dat de bestemming van de DIGO-middelen in dit opzicht gerespecteerd wordt wanneer het doel, nl. een band met het verstrekken van onderwijs, wordt nagekomen.

De Commissie wijst erop dat alle onderwijsverstrekkers voor hun gebouwen meestal gebonden zijn aan de onderwijsbestemming. De onroerende goederen die eigendom zijn van het Gemeenschapsonderwijs hebben onderwijsbestemming en behoren tot het openbaar domein (Art. X.59 van onderwijsdecreet XIV van 14 februari 2003). Bij verenigingen zonder winstgevend doel zijn de middelen uitdrukkelijk ondergeschikt aan het onderwijsdoel. Een wijziging inzake bestemming van goederen kan maar mits aanpassing van de VZW-akte.

Er dient ook gewezen te worden op het feit dat de erfpachtovereenkomst tussen de eigenaar en de schoolbesturen bijna altijd een clause bevat over de bestemming van het in erfpacht gegeven goed en bepalingen inzake bestemming van de onroerende goederen. In vele erfpachtovereenkomsten is gestipuleerd dat het goed uitsluitend is bestemd om er een school in onder te brengen die onderwijs zal verstrekken met aanverwante activiteiten, zoals bepaald in de wet. Bovendien kan de erfpachtovereenkomst bepalen dat iedere wijziging aan de onderwijsbestemming tot gevolg zal hebben dat de erfpacht van rechtswege verbroken zal worden.

⁴² CZB/V/GZ/2003/23

Tenslotte is er de handelspraktijkenwet die bepaalt dat het verboden is daden te stellen die strijdig zijn met de eerlijke handelsgebruiken en waardoor andere verkopers geschaad worden in hun beroepsbelangen (Artikel 93 van de wet van 14 juli 1991 inzake handelspraktijken).

Het is wel zo dat juridische constructies uit de handelspraktijkenwet en de handelshuurwet, de facto van toepassing zouden kunnen worden binnen een context van onderwijs dat uitgesloten is uit de handelswetgeving. Beide juridische systemen (onderwijswetgeving, handelswetgeving) situeren zich binnen een grondig verschillende maatschappelijke context en hebben duidelijk andere doelstellingen. De onderwijsorganisatie bevat trouwens een reeks elementen waaruit blijkt dat onderwijsgebouwen niet gebruikt kunnen worden in het kader van de handel.

De Commissie vreest dan ook dat het toepassen van de handelswetgeving binnen de scholen rechtstreeks of onrechtstreeks de schoolbesturen niet meer toelaat de les-, onderwijs- en schoolgebonden activiteiten volledig organisatorisch ten dienste te stellen van een kwaliteitsvol opvoedings- en leerproces voor leerlingen. Een schoolbestuur heeft op vrijwillige basis de organisatie van het onderwijs op zich genomen en ontvangt hiervoor budgetten van de overheid waardoor het schoolbestuur steeds op autonome wijze moet voorrang kunnen geven aan de organisatie van het onderwijs. Het permanent uitoefenen van handelsactiviteiten op basis van de handelshuur, in rechte of in feite, is dan ook niet verenigbaar met de onderwijsopdracht.

Het aanbieden of verhuren van schoollokalen in het kader van handelsactiviteiten is niet verenigbaar met de onderwijsopdracht omdat met de dynamiek van de handelswetgeving de normale werking van alle verplichte en niet-verplichte onderwijs- en schoolactiviteiten in het gedrang zou kunnen komen.

Een ander punt is dat door het toekennen door de overheid van werkingsbudgetten bestemd voor de scholen, een handelsorganisatie ingeplant in scholen nooit dezelfde werkingskosten kan hebben inzake o.a. energie, huur en onderhoud gebouwen als een onafhankelijke verkoper. Er kan geen sprake zijn van een concurrentie op basis van een gelijkaardige kostenstructuur voor een onafhankelijk fitnesscentrum en een fitnesscentrum ingeplant in een school.

Het aanbieden of verhuren van schoollokalen voor handelsactiviteiten kan strijdig zijn met de wet op de handelspraktijken als er voorwaarden worden overeengekomen die niet concurrentieel zijn ten aanzien van andere verkopers van identieke goederen of diensten. De reclame door een schoolbestuur voor een fitnesscentrum ingebouwd in de eigen schoolgebouwen is in strijd met de decretale bepalingen inzake de pedagogische en de onderwijskundige taken en doelstellingen van de school en de objectiviteit, geloofwaardigheid en onafhankelijkheid van de onderwijsinstelling.

Verkoop van producten van de praktijkafdelingen ⁴³

De onderwijsregelgeving stelt duidelijk dat scholen handelsactiviteiten mogen organiseren voor zover de opbrengst besteed wordt aan onderwijs, niet ten goede komt aan bestuursleden of onderwijspersoneelsleden en verenigbaar is met de onderwijsopdracht.

Wanneer de producten van de leerlingen uit o.a. de afdelingen bakkerij en slagerij te koop worden aangeboden dient de opbrengst ten goede te komen van het onderwijs.

De Commissie bevestigt dat de verkoop van producten van leerlingen als gevolg van het afwerken van het noodzakelijke lesprogramma verenigbaar is met de onderwijsopdracht. Het kadert in een goed beheer om eindproducten van de leerlingen aan te bieden aan een ruimer publiek.

Bij het organiseren van een handelsactiviteit is het schoolbestuur onderworpen aan de wetgeving inzake handelspraktijken, namelijk de wet van 14 juli 1991 betreffende de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument.

Verder wordt aangenomen dat minstens de kostprijs (producten, huur e.a.) wordt aangerekend en dat de inkomsten terug ten goede komen aan de aankoop van grondstoffen of ter ondersteuning zijn van de onderwijsopleiding.

Buitenschools turnen voor de eigen leerlingen ⁴⁴

De Commissie is van oordeel dat de organisatie door een schoolbestuur van recreatief turnen tijdens weekends voor de eigen leerlingen met betaling verenigbaar is met de onderwijsopdracht. De kosten dienen aangerekend te worden en een eventuele winst blijft beperkt en komt ten goede van de lokale onderwijsgemeenschap.

Er wordt rekening gehouden met het feit dat voor die bepaalde school voor wat betreft het recreatief turnen van kleuters er geen concurrerende handelszaken zijn in de regio.

De organisatie van het noodzakelijke onderwijsprogramma dient wel te allen tijde voorrang te hebben op dergelijke soort van aanvullende dienstverlening.

⁴³ CZB/V/KSO/2003/26

⁴⁴ CZB/V/KBO/2003/36

3.7. RECLAME EN SPONSORING

3.7.1. ALGEMEEN

- Een schoolbestuur dat reclame toelaat in het basisonderwijs, waakt erover dat:

- 1° de verplichte onderwijsactiviteiten en de leermiddelen vrij blijven van reclame;
- 2° de facultatieve onderwijsactiviteiten/diensten vrij blijven van reclame, behoudens de sponsorvermelding;
- 3° reclame kennelijk niet onverenigbaar is met de pedagogische en onderwijskundige taken en doelstellingen van de instelling;
- 4° reclame de objectiviteit, de geloofwaardigheid, de betrouwbaarheid en de onafhankelijkheid van de instelling niet in het gedrang brengt.

De sponsorvermelding uit 2° is onderworpen aan de beperkingen van 3° en 4°.

De regelgeving spreekt zich niet uit over de plaats van sponsoring binnen de onderwijsactiviteiten en leermiddelen.

De regelgeving stelt wel dat een basisschool geldelijke en niet-geldelijke ondersteuning die niet afkomstig is van een overheid (sponsoring) mag aannemen. Dit moet in het schoolreglement aangegeven staan.

Dit betekent dat een basisschool sponsoringinkomsten mag verzamelen en over de visie daaromtrent overleg moet plegen in de schoolraad of participatieraad.

- Een bestuur verantwoordelijk voor andere onderwijsniveaus dat reclame of sponsoring toelaat, waakt erover dat:

- 1° de leermiddelen vrij blijven van reclame;
- 2° alle onderwijsactiviteiten/diensten vrij blijven van reclame, behoudens de sponsorvermelding;
- 3° reclame en sponsoring kennelijk niet onverenigbaar zijn met de pedagogische en onderwijskundige taken en doelstellingen van de instelling;
- 4° reclame en sponsoring de objectiviteit, geloofwaardigheid, de betrouwbaarheid en de onafhankelijkheid van de instelling niet in het gedrang brengen.

De sponsorvermelding uit 2° is onderworpen aan de beperkingen van 3° en 4°.

De regelgeving spreekt zich niet uit over de plaats van de sponsoring binnen de onderwijsactiviteiten en leermiddelen. In principe zijn sponsoringinkomsten wel mogelijk.

- Voor reclame en sponsoring geldt ook nog de regeling inzake handelswetgeving.

3.7.2. ADVIEZEN EN BESLISSINGEN

Publiciteit voor producten van de praktijkafdelingen ⁴⁵

De onderwijsregelgeving laat toe dat scholen alle mogelijke reclame mogen maken voor het eigen onderwijsaanbod. De Commissie is van oordeel dat deze regelgeving niet geldt voor de reclame voor de eindproducten die het gevolg zijn van het lesprogramma. Het kan niet dat een school via alle mogelijke middelen publiciteit maakt voor producten van de leerlingen. De eindproducten van de leerlingen mogen wel onder de aandacht gebracht worden via onder meer interne tijdschriften en affiches, sobere uithangborden e.a. waar het schoolbestuur op objectieve wijze informatie geeft over het bestaan en de verkoop van eindproducten van de leerlingen. De publiciteit mag bovendien het noodzakelijke onderwijsprogramma niet in gevaar brengen.

Reclame op de schoolbus ⁴⁶

Een schoolbus is niet te situeren binnen het opvoedings- en onderwijsproces in strikte zin. Het gaat dus niet om reclame bij verplichte onderwijsactiviteiten, leermiddelen of didactisch materiaal. Een schoolbus kan ondergebracht worden in hetgeen de regelgeving breed omschrijft als facultatieve activiteiten.

De Commissie is van mening dat een schoolbus geen reclame mag voeren die enkel tot doel heeft de afzet van goederen en diensten te verhogen. De vrees bestaat dat reclame op een schoolbus voor één bepaald bedrijf of merk in strijd kan zijn met de decretale principes inzake objectiviteit, geloofwaardigheid en betrouwbaarheid.

Het besluit is dat sponsorvermelding aanvaardbaar is. Door de mededeling te beperken tot de gebruikers van de school en de schoolbus, wordt vermeden dat het reclame wordt. Het is dan ook toegelaten in de school en/of in de bus - maar in geen geval op de buitenzijde ervan - de (merk)namen te vermelden van zelfstandigen, verenigingen of bedrijven die hebben bijgedragen tot de aankoop van de schoolbus. Sponsorvermelding in de school zelf kan niet in de lokalen waar de verplichte opvoedings- en onderwijsactiviteiten plaatsvinden.

Gezondheidsactie met sponsoring ⁴⁷

Een vereniging inzake kindergeneeskunde besliste een beroep te doen op sponsors voor een actie rond de kwaliteit en het evenwicht van de voeding op school. De doelgroep van deze actie zijn kinderen van 5 tot 6 jaar (3de kleuterklas) en kleuteronderwijzers. Het gaat om een leeftijdsgroep die nog weinig of geen onderscheid weet te maken tussen informatie en reclame.

⁴⁵ CZB/V/KSO/2003/26

⁴⁶ CZB/V/KBO/2003/29

⁴⁷ CZB/V/KSO/2003/21

Schoolbesturen in het basisonderwijs zijn verplicht om leermiddelen en activiteiten die noodzakelijk zijn voor eindtermen of ontwikkelingsdoelen, vrij te houden van teksten en beelden voor reclame. Elke reclameboodschap (tekst, foto) bij leermiddelen of tijdens het noodzakelijke onderwijsprogramma die bepaalde bedrijven, producten of merken onder de aandacht brengt of suggereert, is in strijd met het decretaal verbod inzake reclame. De onderwijsregelgeving laat wel toe dat schoolbesturen reclame betrekken bij niet-onderwijsactiviteiten in scholen, binnen de decretale grenzen van verenigbaarheid, objectiviteit, onafhankelijkheid en rekening houdende met de wetgeving inzake handelspraktijken.

Na kennisname van de door het reclamebureau voorgestelde actie stelt de Commissie vast dat bij het mengen van de reclame en de informatie de publiciteit voor het bedrijf manifest aanwezig is in alle onderdelen van de campagne. Leesboekjes, gids voor leraren, diploma, e.a. tonen expliciet het bedrijfslogo. Dit kan gelijkgesteld worden met een reclameboodschap.

De Commissie stelt vast dat de gezondheidseducatie sedert 1997 opgenomen is in de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen in het basisonderwijs. Dit betekent dat in 2003 de scholen basisonderwijs daartoe reeds een reeks aangepaste initiatieven hebben moeten nemen. De ontwikkelingsdoelen voor het kleuteronderwijs voorzien geen doelstellingen inzake media en/of reclame.

De conclusie luidt dan ook dat de voorgestelde campagne niet aan de decretale principes voldoet. Het voorgestelde spelmateriaal heeft overduidelijk tot doel "een emotionele band te creëren tussen het multinationalaal bedrijf, kinderen en hun ouders". Dat maakt het ongeschikt om binnen het noodzakelijke onderwijsprogramma te worden aangewend. Het schoolbestuur kan zelf oordelen, in overleg met ouders en leraren, of er vrije momenten zijn waarvoor dit materiaal wel geschikt kan zijn.

Samenwerking school en bedrijfsleven ter promotie en verkoop van goederen⁴⁸

Een groot commercieel bedrijf slaagt erin de klastijd (verplichte onderwijstijd) te gebruiken voor het nemen van foto's door de leerlingen en/of leraar.

De Commissie stelt vast dat fotosessies en promotie voor schoenen niet verenigbaar zijn met de onderwijsopdracht daar ze buiten de normale dienstverlening van de school vallen, niet in rechtstreeks verband staan met het schoolleven noch kaderen binnen een pedagogische opdracht.

Het behoort niet tot de taak van een schoolbestuur om als tussenpersoon te dienen bij het organiseren van publiciteit tijdens de klastijd met als rechtstreekse of onrechtstreekse bedoeling de verkoop van schoenen te bevorderen.

Het decretale principe dat de verplichte onderwijsactiviteiten vrij blijven van reclame, komt hier in het gedrang.

⁴⁸ CZB/V/KBO/2002/2

Het nemen van foto's door leerlingen en/of de leerkracht in de school en tijdens de klastijd, en dit in het kader van een publiciteitscampagne georganiseerd door een commercieel bedrijf, is strijdig met de principes inzake zorgvuldig bestuur. De directie wordt geadviseerd om in overleg met het personeel, dergelijke praktijken niet meer mogelijk te maken.

VTI en VTI-Autorijschool ⁴⁹

De Commissie zorgvuldig bestuur werd geconfronteerd met een reeds lang aanslepend dossier van de nauwe samenwerking tussen VTI-scholen in West-Vlaanderen en de erbij aanleunende VTI-autorijscholen.

Vooreerst is er het advies van 29 februari 2000 van de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR) waarbij negatief advies werd gegeven om scholen te belasten met het theoretisch rijbewijs voor jongeren. De VLOR was van mening dat met de bestaande middelen het theoretisch rijbewijs niet tot de opdrachten van het onderwijs kan worden gerekend. Verkeers- en mobiliteitsopvoeding horen volgens de VLOR wel tot de opdracht van het onderwijs. Uiteindelijk is met een zeer korte verantwoording in de parlementaire voorbereiding onder de vakoverschrijdende eindtermen opgenomen: verkeer en mobiliteit, ruimtelijk beleid en verwerven van kennis die moet volstaan als voorbereiding op het theoretisch rijexamen-B (Decreet 18 januari 2002, B.S. 19.04.2002). Het valt uit de parlementaire documenten niet op te maken onder welke vorm deze bijkomende eindtermen zullen worden aangebracht. Er bestaan op dit ogenblik evenmin specifieke regels waarbij de overheid bepaalde vormen van samenwerking tussen technische onderwijsinstellingen en VTI-rijsscholen zou gedogen in eventuele afwijking van de bestaande regelgeving.

De vzw's die verantwoordelijk zijn voor de organisatie van het onderwijs (VTI-dagschool) en als dusdanig erkend en gesubsidieerd zijn door de onderwijsverheid, staan binnen hun schoot niet in voor de organisatie van de VTI-rijsschool. In dit verband organiseren ze niet als hoofdverantwoordelijke handelsactiviteiten; die liggen bij de vzw's die verantwoordelijk zijn voor de VTI-rijsschool.

De Commissie stelt vast dat er door de naamkeuze "VTI-rijsschool" verwarring gesticht wordt inzake de identiteit van de instelling en dat er daardoor onduidelijkheid bestaat over de onafhankelijkheid van de onderwijsorganisatie VTI-secundair onderwijs. Alhoewel de Commissie niet in de plaats kan treden van een vzw en met name niet kan beslissen aan welke van beide vzw's de benaming "VTI" het meest toepasselijk voorkomt, is het te betreuren dat éénzelfde naam gebruikt wordt voor erg verschillende organisaties en doelstellingen. Het is ongetwijfeld zo dat deze toestand verwarring scheidt naar derden toe en minstens een vorm van samenwerking suggereert tussen de onderscheidene vzw's, waarbij de VTI autorijschool door de "bevriende" onderwijsorganisatie als een bevoorrechte partner wordt aangeduid voor wie een exclusieve publiciteit wordt gevoerd.

Het is toch zo dat de VTI-scholen minstens de schijn wekken op één of andere manier aan de handelsactiviteiten van de vzw's VTI-autorijscholen actief mede te werken. Dergelijke handelsactiviteiten kaderen niet in een normale dienstverlening aan de leerlingen en zijn niet verenigbaar met de onderwijsopdracht.

⁴⁹ CZB/KL/KSO/2002/1

Gerechtsdeurwaarders hebben verder aanwijzingen gevonden dat bij gelegenheid het door het departement Onderwijs bezoldigd personeel ingeschakeld wordt voor reclame en dienstverlening (inschrijving en inlichtingen, demonstraties) ten voordele van een vzw VTI-autorijschool. Werkingsbudget en personeel dat bestemd is voor onderwijs (VTI) komt zo mede ten dienste van een commerciële organisatie (VTI-rijschool).

De Commissie is van oordeel dat het, algemeen gesteld, niet aanvaardbaar is dat de middelen van het departement Onderwijs tevens ingezet worden bij de organisatie van de vzw VTI-autorijschool. Het gaat om middelen bestemd voor een kwaliteitsvol secundair onderwijs.

Er zijn ook voldoende feitelijke aanduidingen in het dossier en er bestaan overeenstemmende vermoedens die er op duiden dat bepaalde VTI-dagscholen in de onderwijsgebouwen en bij gelegenheid omstandige publiciteit maken voor een bepaald bedrijf, nl. de VTI-rijscholen en met uitsluiting van andere bedrijven die in die sector actief zijn.

De Commissie besluit dat het voldoende aangetoond wordt dat sommige secundaire scholen via o.a. intense reclame voor een autorijschool, het doorgeven van adressen in strijd met de privacyreglementering en de gelijknamige naamgeving, de schijn opwekken medepromotor en zelfs medeorganisator te zijn van de autorijlessen georganiseerd door de vzw's VTI-autorijscholen. Het staat overigens vast dat de netto-opbrengsten van die VTI-autorijscholen jaarlijks ten goede komen van de VTI-dagscholen. Dit feit, dat geenszins ontkend wordt en een bestendig karakter vertoont, duidt op zich reeds een vorm van samengaan die de objectiviteit en de onafhankelijkheid van de VTI-dagschool denkbeeldig maken.

De Commissie is bovendien van oordeel dat de decretale principes inzake toegelaten reclame niet altijd en/of niet volledig worden gevolgd, omdat enerzijds schoolactiviteiten niet vrij zijn van reclame en omdat anderzijds de gevolgde praktijk om reclame te maken voor één bepaalde organisatie, de objectiviteit en onafhankelijkheid van de school in het gedrang kunnen brengen.

Reclame en sponsoring in scholen ⁵⁰

Reclameboodschappen bij leermiddelen.

Met reclame is bedoeld elke mededeling in gelijk welke vorm in verband met handel, bedrijf, ambacht of beroep teneinde de afzet van goederen en diensten te bevorderen. Het doel van reclameboodschappen is behoud en/of verhogen van omzet of winst.

De Commissie wijst op de onderwijsregelgeving inzake reclameboodschappen: schoolbesturen zijn verplicht om de leermiddelen vrij te houden van teksten en beelden voor reclame. Zij gaat er vanuit dat met leermiddelen datgene is bedoeld wat bij leren en opvoeden gebruikt wordt in het noodzakelijke onderwijsprogramma: boeken, geografische kaarten, tijdschriften, agenda's, foto's, folders, brochures e.a. en het didactisch materiaal zoals o.a. film, computer, video, audio.

⁵⁰ CZB/V/KSO/2003/27

Elke reclame (tekst, foto) bij leermiddelen in het noodzakelijke onderwijsprogramma die bepaalde bedrijven, producten of merken rechtstreeks of onrechtstreeks onder de aandacht brengt of suggereert, is in strijd met het decretaal verbod inzake reclameboodschappen.

Sponsorvermelding bij sommige onderwijsactiviteiten

De onderwijsregelgeving voorziet wel een uitzondering op het verbod op reclameboodschappen bij onderwijsactiviteiten indien de reclame louter attendeert op het feit dat de activiteit of een gedeelte van de activiteit ingericht werd door middel van een gift of een schenking. Er mag in die zin sponsorvermelding zijn bij facultatieve onderwijsactiviteiten in het basisonderwijs en bij alle onderwijsactiviteiten in de andere onderwijsniveaus.

Bij aanvullende of facultatieve onderwijsactiviteiten in het basisonderwijs en bij de onderwijsactiviteiten in de andere onderwijsniveaus (sportmanifestaties, humanitaire acties, sneeuwklassen) kan het schoolbestuur een sponsorvermelding toelaten. De onderwijsregelgeving bepaalt wel dat sponsorvermelding (kennelijk) verenigbaar moet zijn met de pedagogische en onderwijskundige taken en doelstellingen van de school. De school mag zijn objectiviteit en onafhankelijkheid niet in het gedrang brengen.

Handel en reclame voor tijdschriften

De onderwijsregelgeving laat toe dat schoolbesturen handel verrichten voor zover de opbrengst niet ten goede komt aan de bestuursleden en onderwijspersoneelsleden en voor zover ze verenigbaar is met de onderwijsopdracht. Voor de geleverde goederen en diensten kan er geen aankoopverplichting zijn voor de ouders en er kan een bijdrage gevraagd worden op basis van reële kosten.

Meer specifiek wat tijdschriften betreft, kan er geen sprake zijn van verkopen van tijdschriften als deze in het basisonderwijs noodzakelijk zijn in het kader van eindtermen of ontwikkelingsdoelen. De basisschool dient de tijdschriften gratis aan de leerling ter beschikking te stellen in het kader van de kosteloosheid van het basisonderwijs.

In het geval van het verkopen van tijdschriften buiten wat nodig is voor eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het basisonderwijs, (aanvullend klasmateriaal, facultatieve dienstverlening) oordeelt het schoolbestuur daarbij, in overleg met het personeel en de ouders, of en welke tijdschriften eventueel om reden van hun ondersteunende functie in zekere mate kunnen worden aanbevolen.

DEEL IV. BIJLAGE

4.1. Samenstelling van de Commissie

BVR van 3 februari 2003 houdende samenstelling van de Commissie zorgvuldig bestuur.

Art. 1. De heer Ernest DUYS, emeritus kamervoorzitter Arbeidshof, Moerbeienlaan 8, 2930 Brasschaat, wordt aangesteld als voorzitter van de Commissie zorgvuldig bestuur.

Art. 2. Worden aangesteld als effectieve en plaatsvervangende leden van de kamer van de Commissie zorgvuldig bestuur, bevoegd voor het basisonderwijs:

1° Effectief lid: Walter COOLS, Stationstraat 42, 2870 Puurs, met als plaatsvervangers: Walter VAN POTTELBERGHE, Marnixlaan 24, 1000 Brussel, Riki PINXTEN, Bedrijfsstraat 49, 3930 Hamont-Achel; Jozef SCHOOLS, B. Van Hoolstraat 58, 2500 Lier;

2° Effectief lid: Nele WILLEMS, Troonstraat 125, 1050 Brussel, met als plaatsvervangers: Katelijne VANZEGBROECK, Troonstraat 125, 1050 Brussel; Marc Henry CORNELY, Lenniksebaan 900, 1070 Brussel; Luc BALLON, Tiensestraat 41, 3000 Leuven;

3° Effectief lid: Raf VERSTEGEN, Tiensestraat 41, 3000 Leuven, met als plaatsvervangers: Eric MEYSMANS, Ernest Claeslaan 18, 9051 Sint-Denijs-Westrem; Etienne BECUWE, Pannelaan 30, 8670 Koksijde;

4° Effectief lid: Jean DUJARDIN, Eeklostraat 89, 9030 Gent-Mariakerke, met als plaatsvervangers: Eric MEYSMANS, Ernest Claeslaan 18, 9051 Sint-Denijs-Westrem; Etienne BECUWE, Pannelaan 30, 8670 Koksijde.

Art. 3. Worden aangesteld als effectieve en plaatsvervangende leden van de kamer van de Commissie zorgvuldig bestuur, bevoegd voor het secundair onderwijs, de centra voor leerlingenbegeleiding, het deeltijds kunstonderwijs en het volwassenenonderwijs;

1° Effectief lid: Walter VAN POTTELBERGHE, Marnixlaan 24, 1000 Brussel, met als plaatsvervangers: Walter COOLS, Stationstraat 42, 2870 Puurs; Jozef SCHOOLS, B. Van Hoolstraat 58, 2500 Lier; Riki PINXTEN, Bedrijfsstraat 49, 3930 Hamont-Achel;

2° Effectief lid: Marc Henri CORNELY, Lenniksebaan 900, 1070 Brussel, met als plaatsvervangers: Nele WILLEMS, Troonstraat 125, 1050 Brussel; Luc BALLON, Tiensestraat 41, 3000 Leuven; Katelijne VANZEGBROECK, Troonstraat 125, 1050 Brussel;

3° Effectief lid: Raf VERSTEGEN, Tiensestraat 41, 3000 Leuven, met als plaatsvervangers: Etienne BECUWE, Pannelaan 30, 8670 Koksijde; Eric MEYSMANS, Ernest Claeslaan 18, 9051 Sint-Denijs-Westrem;

4° Effectief lid: Jean DUJARDIN, Eeklostraat 89, 9030 Gent-Mariakerke, met als plaatsvervangers: Etienne BECUWE, Pannelaan 30, 8670 Koksijde; Eric MEYSMANS, Ernest Claeslaan 18, 9051 Sint-Denijs-Westrem.

4.2. Overzicht 2003 van de adviezen en beslissingen

- CZB/KL/KSO/2002/1: VTI en VTI-Autorijschool.
- CZB/V/KBO/2002/2: Samenwerking school en bedrijfsleven ter promotie en verkoop van goederen.
- CZB/KL/KBO/2002/3: Leerlingenvervoer over de gemeentegrenzen.
- CZB/V/GZ/2002/4: Lerarenkaart, verspreid door Klasse.
- CZB/V/GZ/2002/5: Individuele fotografie van leerlingen.
- CZB/V/GZ/2002/6: Verkoop van drank op school.
- CZB/KL/KSO/2002/7: Affiche inzake extreem rechts-1.
- CZB/V/GZ/2003/8: De organisatie van bijlessen in het lager onderwijs.
- CZB/V/GZ/2003/9: Verhuur van een zaal in erfpacht aan een politieke vereniging of partij.
- CZB/KL/KSO/2003/10: Forfaitaire bijdrage bij caritatieve acties.
- CZB/V/KSO/2003/11: Bijdrage voor het gebruik van het eigen zwembad.
- CZB/V/KSO/2003/12: Bijdrage voor dienstverlening in een refter of sporthal.
- CZB/V/KSO/2003/13: Bijdrage voor annulatieverzekering bij schooluitstappen.
- CZB/V/KSO/2003/14: Bijdrage voor informaticalicenties.
- CZB/V/KSO/2003/15: Bijdrage voor leerlingenverzekeringen.
- CZB/KL/KSO/2003/16: Secundair onderwijs: bijdrageregeling voor leermiddelen.
- CZB/V/KBO/2003/17: De organisatie van bijlessen in het lager onderwijs.
- CZB/KL/KSO/2003/18: Secundair onderwijs: bijdrage voor lesmateriaal en diverse heffingen.
- CZB/KL/KBO/2003/19: Basisonderwijs: bijdrage voor lesmateriaal en diverse heffingen.
- CZB/V/KSO/2003/20: Realisatie van het onderwijsprogramma met medewerking van externen.

- CZB/V/KBO/2003/21: Reclame bij leermiddelen en onderwijsactiviteiten.
- CZB/V/KBO/2003/22: Verkoopprijzen voor schooluniformen.
- CZB/V/GZ/2003/23: Permanente handelsactiviteiten in schoollokalen.
- CZB/V/KSO/2003/24: Bijdrage voor een verkeersongevallenverzekering voor leerlingen.
- CZB/KL/KBO/2003/25: Concurrentie: verspreiden van negatieve suggesties.
- CZB/V/KSO/2003/26: Verkoop van producten van de praktijkafdelingen en bijhorende publiciteit.
- CZB/V/GZ/2003/27: Reclame bij leermiddelen en onderwijsactiviteiten.
- CZB/V/KBO/2003/28: Basisonderwijs: Bijdrage voor de naschoolse studie.
- CZB/V/KBO/2003/29: Reclame en sponsoring schoolbus.
- CZB/V/KSO/2003/30: Gratis leerlingenvervoer door de gemeente.
- CZB/V/KBO/2003/31: Basisonderwijs: Kosteloos zwemmen en bijdrage voor zwemlessen.
- CZB/KL/KSO/2003/32: Affiche inzake extreem rechts-2.
- CZB/KL/KBO/2003/33: Gratis schoolvervoer door één bepaald schoolbestuur.
- CZB/V/KBO/2003/34: Basisonderwijs: Bijdrage voor toezicht in de refter.
- CZB/V/KBO/2003/35: Basisonderwijs: Bijdrage voor vervoer bij schooluitstappen.
- CZB/V/KBO/2003/36: Buitenschools turnen voor de eigen leerlingen.
- CZB/KL/KSO/2003/37: Politieke informatie in een onderwijsinstelling.